

Utopijna koncepcja miasta urbanistyczną przestrzenią życia człowieka

Abstrakt: Autor niniejszego opracowania ujmuje zagadnienie miasta w myśli i świadomości kulturowej współczesnej cywilizacji. Podejmuje istotne składniki doświadczenia wizualnego w aranżacji miejskiej przestrzeni. Nawiązuje do charakterystycznych cech myślenia o mieście, powiązanych z wszelkiego rodzaju „utopiami” zarówno historycznymi, jak i współczesnymi. Następnie omawia utopijne zjawiska występujące w urbanistycznej przestrzeni miasta.

Autor podkreśla, że szczegółowa analiza miasta pozwala nam odczytać świat wartości w aspekcie historycznym, utopijnym oraz idealnym. Nadto dowodzi, że dogłębne dociekania pozwalają dostrzec samoistny świat wartości oraz nadrzędne cele miasta, które są połączone z komunikacją społeczną, projektami urbanistycznymi oraz dialogiem w wymiarze indywidualnym, osobistym i podmiotowym komunikacji. Miasto, zdaniem autora, powiązane jest z bogatymi, wielorakimi i zróżnicowanymi formami egzystencji wpisanymi w europejską kulturę nastawioną na dialog i tolerancję. Współczesne miasto zostało ujęte w artykule jako otwarte na nowy świat wartości w zmieniającym się świecie. Autor dowodzi, że zdecydowane dążenie wielkich utopii do piękna w obecnym czasie przybrało postać nowoczesnego kiczu. To wszystko prowadzi według niego do relatywizacji wartości i pokazuje całą niekonsekwencję zmian zachodzących we współczesnym świecie.

Słowa kluczowe: człowiek, domena miasta, komunikacja społeczna, koncepcja, miasto, projekt, socjologia, świadomość, urbanistyczna przestrzeń, utopia, wartość, wyobrażenie

Zagadnienie miasta w urbanistycznej przestrzeni egzystencjalnej życia mieszkańców należy do pryncypialnych świadomości kulturowych. Tym samym staje się kluczowym składnikiem doświadczenia wizualnego w aranżacji istotnych wartości. Charakterystyczną cechą myślenia o mieście są wszelkiego rodzaju „utopie” zarówno historyczne, jak i współczesne. W koncyptowaniu utopijnym miasta wszelkie teorie miały zazwyczaj negatywną ocenę.

Specyfika miejska współcześnie należy do istotnych zagadnień promowanych na gruncie licznych nauk oraz ich interdyscyplinarnych odniesień. Do

arcyważnych, głównych i kluczowych tematów należy urbanistyka, w całej okazałości, a wraz z nią związana koncepcja planowania zajmująca się miastem w aspekcie formowania i zagospodarowania przestrzennego terenu miejskiego, otoczenia oraz całej przestrzeni. W tym wymiarze miasto ujmowane jest jako dzieło sztuki i do niego należy zagadnienie różnokierunkowej oraz wielopoziomowej kreacji sztuki spełniającej rozmaite funkcje: społeczne, estetyczne bądź dydaktyczne, które stanowią o jej istności, naturze i egzystencji. W tym aspekcie miasto powiązane jest także z formowaniem się, inscenizowaniem i kreowaniem zasadniczych cech socjologii miasta. W tym też wymiarze miasto ujmowane jest jako „paradygmat” wyznaczający racjonalistyczne, konstruktywne i praktyczne zastosowanie socjologii. Wśród socjologicznych analiz, znajduje się koncyptowanie różnorodnych ujęć przestrzeni miejskiej. Dla przykładu: badanie i opisywanie socjologii poszczególnych społeczności lokalnych, interpretowanie egzystencjalnego wymiaru społeczno-kulturowych planów, pomysłów i projektów rzeczywistości miejskiej. Także szczegółowe doprecyzowanie makrostrukturalnych interpretacji rzeczywistości miejskiej z uwzględnieniem polityki lokalnej powiązanej z jakością życia, w danym mieście. Ponadto dostrzeganie wszelkich procesów rewitalizacji przestrzeni miejskiej powiązanych z zagadnieniami jakości życia i „dobrego miasta”¹.

Ten pogląd, a zarazem wyobrażenie i konstatacja nad miastem, nie zawęża się tylko do wymiaru fizycznego, ale afirmowany jest również jako istotny czynnik na polu społecznym. W tym miejscu warto jest sięgnąć do prac polskiego badacza Floriana Znanieckiego², opisującego miasto w świadomości jego obywateli, oraz do wybitnego znawcy prezentowanego zagadnienia Aleksandra Wallisa³ z jego socjologią miasta⁴. W tej dziedzinie znajdujemy zbieżne ustalenia na gruncie psychologii społecznej miasta⁵, które poszerzają zasadniczo pogląd na zagadnienie związane z tematyką miasta. W obecnych czasach promowana jest również ekologia wraz z badaniami naukowymi prowadzonymi w strukturze i funkcjonowaniu przyrody, powiązanymi z jej wzajemnym oddziaływaniem na środowisko połączone z myślą o różnych konfiguracjach ekosystemów⁶.

¹ Por. *Wokół socjologii przestrzeni*, red. A. Majer, P. Starosta, Łódź 2004. Zob. A. Majer, *Duże miasta Ameryki: „kryzys” i polityka odnowy*, Łódź 1997.

² F. Znaniecki, *Miasto w świadomości jego obywateli*, Poznań 1931. Zob. P. Rybicki, *Spoleczeństwo miejskie*, Warszawa 1972. Por. I. Sagan, *Miasto – scena konfliktów i współpracy. Rozwój miasta w świetle koncepcji reżimu miejskiego*, Gdańsk 2000.

³ Por. A. Wallis, *Socjologia wielkiego miasta*, Warszawa 1967; A. Wallis, *Informacja i gwar*, Warszawa 1979; A. Wallis, *Miasto i przestrzeń*, Warszawa 1990.

⁴ K. Frysztański, *Miasta metropolitarne i ich przedmieścia*, Kraków 1979. Por. B. Jałowiecki, *Społeczna przestrzeń metropolii*, Warszawa 2000.

⁵ B. Jałowiecki, M. Szczepański, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Warszawa 2002.

⁶ Por. M. Popielarska-Konieczna, *Słownik szkolny: biologia*, Kraków 2003. Zob. J. Weiner, *Ekosystem*, [w:] *Encyklopedia biologiczna*, t. III, red. Z. Otałęga, Kraków 1998; *Biologia: jedność i różnorodność*, red. M. Maćkowiak, A. Michalak, Warszawa 2008; J. Weiner, *Życie i ewolucja biosfery*,

Z tego powodu interesującym zagadnieniem okazuje się kwestia, którą od dawien dawna zajmuje się teologia miasta, stającą się przedmiotem różnych doznań ludzkich, refleksji oraz prac naukowych⁷. W tym kontekście nie wystarczy myśleć o mieście tylko historycznie, ekumenicznie, socjologicznie, kulturologicznie, ale także metafizycznie i teologicznie. To uwzględnia międzyludzkie środowisko życia, czasu i organicznie powiązanych ze sobą więzi społecznych, które konstytuują zespoloną wspólnotę miasta. W tym znaczeniu miasto posiada historię zarówno życia, jak i śmierci, historię świecką oraz świętą, dotyczącą zbawienia, a zarazem niezabawienia. Takie rozumienie posiada w sobie absolutny wybór pomiędzy dobrem i złem. Od wieków miasto jest specyficznym podmiotem religii, moralności, ewangelii oraz obecności w nim kościoła kształtującego wysokiej jakości moralność człowieka. Znajdujący się w mieście kościół zawiera w sobie rzeczywistość transcendującą ku antycypacji Miasta Niebieskiego, stanowiącego niejako „Pleromę Miejską”. Chrześcijanie wierzą, że Miasto Święte ucieleśnia się w niektórych miastach, takich jak: Jerozolima, Antiochia, Rzym, Aleksandria, Konstantynopol, Częstochowa. Tego rodzaju miasto jest szczególnym odsłonięciem Kościoła, niebios i dziejów zbawienia każdego człowieka. Życiem religijnym mieszkających w tym mieście ludzi kieruje sam Duch Święty. Mówiąc alegorycznie i w przenośni, z miast ziemi rodzi się Miasto miasta, czyli Niebieska Jerozolima. Natomiast w eschatologii rysuje się przed nami Nowe Jeruzalem, Przybytek Boga z narodem, Chwała Boża, której światłem jest Chrystus (por. Ap 21). W konsekwencji miasto w znaczeniu personalistycznym teologii spełnia się ostatecznie w człowieku jako osobie i w społeczności osób. Stąd istotą miasta w rozumieniu teologicznym jest odwołanie się do absolutności bytu osobowego. Cała strona materialna jest tutaj wtórna i pełni rolę służebną na drodze realizowania swego człowieczeństwa przez zamieszkiwanie wspólne z innymi w przestrzeni tego miasta⁸.

Innymi naukami podejmującymi przestrzenne rozmieszczenie kultury miasta są antropologia⁹ i antropogeografia¹⁰. Pierwsza z nich zajmuje się badaniem systemów kulturowych i tożsamości w miastach, a także różnych politycznych,

Warszawa 1999, s. 199–205; *Global Ecology: Towards a Science of the Biosphere*, red. M. B. Rambler, L. Margulis, R. Fester, London 1989.

⁷ Cz. S. Bartnik, *Polska teologia miasta*, [w:] *Miasto i kultura polska doby przemysłowej*, t. III *Wartości*, red. H. Imbs, Wrocław–Warszawa–Kraków 1993. Por. C. Kostro, *Sakrament miasta w myśli Cz. S. Bartnika*, [w:] *Historia i logos*, Lublin 1991, s. 232–237.

⁸ Por. Le Corbusier, *Maniere de penser l'urbanisme*, Geneve 1946; P. George, *La Ville. Le Fait urbain a travers le monde*, Paris 1953; R. Mucchielli, *Le Mythe de la cite ideale*, Paris 1960; W. Muller, *Die heilige Stadt. Roma quadrata, himmlisches Jerusalem und die Mythe vom Weltnabel*, Stuttgart 1961; W. Schneider, *De Babylone a Brasilia*, Paris 1961; G. Bardet, *L'Urbanisme*, Paris 1963; J. Comblin, *Theologie de la ville*, Paris 1968.

⁹ W. Dohnal, *Globalne miasta i ich mieszkańcy. Perspektywa antropologiczna*, „Lud” 2010, nr 94, s. 47–58.

¹⁰ Zob. *W cieniu i sercu geopolityki*, [w:] A. Targowski, *Chwilowy koniec historii*, Warszawa 1991.

społecznych, ekonomicznych i kulturowych czynników, które składają się na kształt regularnej przestrzeni zabudowanego terenu charakterystycznego dla miejskich obszarów i na zachodzące w nich procesy. Z tkanki miejskiej wyróżniają się poszczególne ulice, parcele, skwery, place, dziedzińce oraz budowle wraz z semantyką układów przestrzennych i szaty informacyjnej danego miasta. Druga natomiast zajmuje się badaniem zasięgu występowania człowieka na kuli ziemskiej. W zakres tych badań wchodzi jego działalność wraz z jego rezultatami na danych obszarach geograficznych. Zamiast używanego przez nas terminu antropogeografia używa się także innych nazw, jak choćby: geografia gospodarcza, ekonomiczna czy geografia społeczna. Zadaniem omawianych tutaj nauk o mieście jest ukształtowanie przestrzenne terenu oraz estetyzacja wpływająca na jakość i wygląd przestrzeni publicznej. Wszystkie omawiane tu elementy tworzą podstawy lokalizacji i różnorodnych form miejskiej reklamy. W tym zakresie istotna jest wzajemna współpraca z podmiotami realizującymi zagospodarowanie przestrzeni publicznej z projektantami, inwestorami i wykonawcami, a także współpraca z instytucjami samorządowymi i organizacjami społecznymi. Nie bez znaczenia jest rozmowa z firmami reklamowymi oraz zorganizowanymi podmiotami drobnego handlu i usług, jak również działania edukacyjne zorientowane na cel zasadniczy, uświadamiające i propagujące dobro przestrzeni publicznej. Ono staje się istotą profesjonalnego działania i gwarantem powodzenia, dalszego rozwoju oraz oczekiwanego sukcesu w danym zawodzie.

Ważnym elementem składowym w przestrzeni publicznej miasta jest doświadczenie wizualne jako doświadczenie performatywne związane z kontekstem¹¹. Wyrasta ono z przeświadczenia i pomysłu o konieczności zainicjowania nowoczesnej dyskusji naukowej, w której zawarty będzie logiczny wywód dający możliwość porozumienia się pomiędzy dyscyplinami zawierającymi zarówno sztuki wizualne, jak i przebogate obszary literackie, tworzące ruchomą sieć pojęć estetycznych na miarę wszelkich wyzwań związanych ze współczesnością. W tym kontekście nie bez znaczenia jest narracja zmiany dramatycznej wraz z teatrem wzrokowym, naocznym i pogładowym. Mieści się w tym inscenizacja zdjęć, przedstawienie sztuki teatralnej, widowisko, ekranizacja dzieła literackiego, kreacja, odegranie, wcielenie się w rolę, w projekty okładek i kart pocztowych etc. Na tej drodze pomocny jest dokładny ogląd obrazu jako działania dramatycznego. Ujęcie estetyki zawartej w obrazie – pustka lub jej nie-

¹¹ Por. M. Chaberski, *Doświadczenie (syn)estetyczne. Performatywne aspekty przedstawień site-specific*, Kraków 2015. Zob. E. Matynia, *Performative Democracy*, London 2009 (wyd. pol. E. Matynia, *Demokracja performatywna*, Wrocław 2008). Por. H. Arendt, *On Violence*, New York 1970 (wyd. pol. H. Arendt, *O przemocy. Nieposłuszeństwo obywatelskie*, Warszawa 1998). Zob. M. Bakhtin, *Rabelais and His World*, Bloomington 1984 (wyd. pol. M. Bachtin, *Twórczość Franciszka Rabelaisa o kultura ludowa średniowiecza i renesansu*, Kraków 1975).

obecność. Performatywne gry z tożsamością świata zwierząt i ludzi, męskości i kobiecości, rozmyte granice bytów i tak dalej. Ważne są również zagadnienia starzenia się obrazu jako zjawiska estetyki, w której zawarte są procesy kruszenia, śladu, ubywania, wymazywania, wypalania, rozrywania, rozmyte granice tekstu i inne¹².

Wśród problemów omawianych w naukach związanych z tematyką miasta jest obecna jakość życiowa, która wiąże się ze stopniem zaspokojenia potrzeb materialnych i niematerialnych, spełniania standardów lub realizacji wartości biologicznych, psychologicznych, społecznych, politycznych, ekonomicznych, kulturalnych i duchowych, a także ekologicznych jednostek, rodzin oraz całych zbiorowości. Ważną problematyką w tematyce miasta jest także badanie jakości życia między innymi: stopy życiowej i kosztów życia, zdrowia, długowieczności, stosunków i więzi społecznych. W obszarze jakości tegoż istotną kwestią w przestrzeni naukowej, związanej z miastem, jest badanie jakości życia określającego obiektywne wskaźniki ilościowe i jakościowe, rzeczowe i wartościujące. Przećiętne trwanie życia, współczynnik umieralności, liczba spożywanych kalorii, wysokość dochodów, sfera ekonomiczna, zasięg i złożoność ubóstwa, patologie społeczne, stopa bezrobocia, warunki mieszkaniowe, poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego, zakres wolności politycznej, dostęp do dóbr kultury. Istotnym wskaźnikiem jest zarówno stopień zadowolenia z warunków życiowych, poczucie zaspokojenia potrzeb i aspiracji, poziom stresu, jak i sens życia¹³.

Inną wartością omawianą w przestrzeni miasta jest budowanie modeli egzystencji. Jednym z takich modeli jest nieogarniona istota Boga w Jezusie z Nazaretu, w której pełni egzystencji osobowej jest zbieżna z pełnią daru dla drugiego w Bogu. Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boga (por. Rdz 1,26) jest więc w pewnym sensie „modelem Boga”, czyli niepełnym Jego

¹² Por. R. Atchley, *Social Forces and Ageing. An Introduction to Social Gerontology*, Belmont 1996; *Ageing and the social sciences*, red. R. Binstock, L. George, San Diego 2001; B. Tobiasz-Adamczyk, *Społeczne aspekty starzenia się i starości*, [w:] *Geriatrya z elementami gerontologii ogólnej*, red. T. Grodzicki, J. Kocemba, A. Skalska, Gdańsk 2006. Zob. E. Czykwin, *Stygmat społeczny*, Warszawa 2007; E. Goffman, *Piętno. Rozważania o zranionej tożsamości*, Gdańsk 2005.

¹³ Por. E. Aksman, *Redystrybucja dochodów i jej wpływ na dobrobyt społeczny w Polsce w latach 1995–2007*, Warszawa 2010. Zob. E. Allardt, *Dimensions of welfare in a comparative Scandinavian study*, „Acta Sociologica” 1976, t. 19, nr 3; R. Borowicz, *Równość i sprawiedliwość społeczna*, Warszawa 1988; T. Borys, *Jakość, jakość życia oraz pojęcia i relacje pochodne*, [w:] *Ocena i analiza jakości życia*, red. W. Ostasiewicz, Wrocław 2004; T. Borys, P. Rogala, *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa 2008; J. Famielec, *Straty i korzyści ekologiczne w gospodarce narodowej*, Warszawa–Kraków 1999; D. Felce, J. Perry, *Quality of life: its definition and measurement*, „Research in Developmental Disabilities” 1995, t. 16, nr 1; B. Gałęski, *Styl życia i jakość życia – próba systematyzacji pojęć*, „Studia Socjologiczne” 1977, nr 1; A. Kaleta, *Jakość życia mieszkańców wsi rejonu uprzemysłowionego*, Toruń 1985; A. Kaleta, *Jakość życia młodzieży wiejskiej*, Toruń 1988; D. Kielczewski, *Konsumpcja a perspektywy zrównoważonego rozwoju*, Białystok 2008; M. Kusterka, P. Rogala, *Wykorzystanie wskaźników jakości życia na szczeblu lokalnym*, [w:] *Stan obecny i perspektywy rozwoju zrównoważonego*, red. E. Broniewicz, Białystok 2006.

odzwierciedleniem¹⁴. Analogicznie jak model Ziemi, czyli globus, tylko fragmentarycznie, w ograniczony sposób oddaje cechy oryginału. Podobnie człowiek jest tylko niezadowalającym i niepełnym odwzorowaniem Boga. Z całą pewnością wiadomo, że stopień podobieństwa modelu do jego pierwowzoru w definitywny sposób zależy od stopnia podobieństwa do pierwotnych wymiarów. Korzystając z tego podobieństwa, o ile można tak powiedzieć, człowiek jest modelem Boga w rozpiętości miary zmierzającej do nieskończoności. Bóg bowiem w sposób nieograniczony, niewidzialny i nieopisany góruje nad człowiekiem. Jednym wyjątkiem jest Jezus z Nazaretu, który stał się odbiciem boskiego majestatu w ograniczonej naturze ludzkiej. Jezus jest odblaskiem, znakiem i wizerunkiem transcendentnego Boga. Jego postać i czyny są narzędziem, kodem, szyfrem do świętej i niezgłębionej tajemnicy Boga¹⁵. Zawierająca się w Jezusie koordynacja wszystkiego, co piękne i doskonałe, od Boga otrzymuje w Nim historyczne oblicze. Jezus w ten sposób jest partycypacją Boga w osobie Syna Człowieczego¹⁶. Jezus jest punktem kulminacyjnym prawdy o Bogu, lecz prawdy ukrytej. Już samo życie wewnętrzne każdego pojedynczego człowieka jest dla nas nieogarnioną i metafizyczną tajemnicą, tym bardziej taki tajnik, sekret i zarazem tajemnica, jaki stanowi życie wewnętrzne Boga-człowieka, Jezusa z Nazaretu. Na wzór analogiczności, jaki znajdujemy w drugim człowieku, którego poznajemy po tym, co mówi i co czyni, poznajemy naturę Jezusa, możemy w pewnym stopniu ją rozszyfrować i odgadnąć po Jego uczynkach i po Jego nauce. W oparciu o tę zasadę próbowano tworzyć model Boga objawionego przez Jezusa¹⁷. Obecnie w środowisku naukowym fizyki, filozofii oraz szeroko rozumianej teologii, która określa Boga jako wszechmogącego, „ponieważ [...] wszystko stworzył, wszystkim rządzi i wszystko może” (por. 2 Kor 12, 9; Hi 42, 2; KKK 268 i inne), popularna jest opinia, że Bóg jest uniwersalnym umysłem przenikającym cały wszechświat w sposób dynamiczny, żywy i zaangażowany, że działa poprzez prawa przyrody w celu określonym. W tej koncepcji Bóg jest wszechświatem zdolnym do samoorganizacji i obserwacji samego siebie. Ludzkie umysły w konsekwencji pozostają małymi „wysepkami świadomości”, zakotwiczonymi w boskim umyśle kosmicznym. Po uzyskaniu i dojściu do odpowiedniego rozwoju ludzki umysł zyskuje, a zarazem dostępuje

¹⁴ Por. F. Courth, *Bóg trójjedynnej miłości*, Poznań 1997; J. Szczurek, *Trójjedyny*, Kraków 1999; J. J. O'Donnell, *Tajemnica Trójcy Świętej*, Kraków 1993; J. Daniélou, *Trójca Święta i tajemnica egzystencji*, Kraków 1994; W. Kasper, *Bóg Jezusa Chrystusa*, Wrocław 1996.

¹⁵ J. P. Batut, *Monarchia Ojca, porządek pochodzeń, perychoreza: trzy klucze teologiczne do poprawnego wyznania wiary trynitarniej*, [w:] *Tajemnica Trójcy Świętej*, Poznań 2000.

¹⁶ Arystoteles, *Metafizyka*, Warszawa 1983; L. Wciórka, *Wiedzieć, że jest Bóg*, Poznań 1994; W. Granat, *Teodycea. Istnienie Boga i Jego natura*, Poznań 1960.

¹⁷ Cz. S. Bartnik, *Kamień, Niebieskie Jeruzalem, Bez skazy i zmarszczki, Sakrament czasu*, [w:] Cz. S. Bartnik, *Łaska drogi*, Warszawa 1978, s. 128–136; s. 137–145; s. 244–252; Cz. S. Bartnik, *Ręka i myśl*, Katowice 1982; Cz. S. Bartnik, *Nadzieje upadającego Rzymu*, Warszawa 1982; Cz. S. Bartnik, *Mistyka wsi*, Warszawa 1988.

swego przeznaczenia w całościowym, wszechstronnym, uniwersalnym zjednoczeniu ze świadomością kosmiczną, nie tracąc przy tym swojej indywidualnej tożsamości bytu, który istnieje i istnieć może w pełni¹⁸.

Angażowanie umysłowości w projektowaniu i aranżacji miasta z uwzględnieniem wszystkich możliwości intelektualnych osób zamieszkujących w przestrzeni danego miasta przez rozwój umysłowy zarówno poszczególnych jednostek, jak i grup zawodowych jest kwintesencją omawianego zagadnienia. Wyszukiwanie nowych projektów maszyn czytających ludzką myśl czy też takich, które są w stanie czytać myśli innych osób, jest potrzebne. Innowacyjność i potrzeba tego typu wynalazków pomaga w znalezieniu pomocy urzędem w nich pracujących i ludzi¹⁹.

Badanie kondycji psychicznej i stanów emocjonalnych, w jakich znajdują się poszczególni mieszkańcy miasta, jest istotne dla problemów naukowych związanych z zamieszkiwaniem i życiem w mieście. W tej kwestii ważna jest analiza nastrojów, humoru, nastawień moralnych oraz ducha poszczególnych jednostek oraz całej zbiorowości. Zdrowie emocjonalne w tym wymiarze nazywa się zdrowiem psychicznym oraz mentalnym i odnosi się do ogólnego dobrostanu psychicznego człowieka. Wiąże się z naszym zdrowiem oraz samopoczuciem. Dotyczy umiejętności budowania relacji, jakości związków oraz naszej zdolności do radzenia sobie z własnymi emocjami i trudnościami w życiu²⁰. Zdrowie emocjonalne w tym wypadku, to nie tylko brak zaburzeń psychicznych, lecz także dobre lub złe samopoczucie. Jest ono czymś więcej niż życiem bez depresji, lęków i innych psychicznych problemów. Odnosi się ono do posiadania pewnych psychologicznych umiejętności i pewnych specyficznych cech charakteru. Ludzie zdrowi emocjonalnie i mentalnie są cennym skarbem, dlatego warto opisywać ich zdrowie, zachowania i emocje. Dla ludzi zdrowych zmaganie się z przeciwnościami losu oraz różnego rodzaju problemami bądź wyzwaniem nie stanowi żadnego problemu. Są oni w stanie konstruować, tworzyć i budować

¹⁸ Por. R. Ruyer, *L'Utopie et les utopies*, Paris 1950. Zob. G. Winter, *The New Creation as a Metropolis*, New York 1963; F. Choay, *L'Urbanisme. Utopies et realites*, Paris 1965.

¹⁹ Por. *Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2009 roku*, red. T. Baczek, Warszawa 2010. Zob. G. Barnett, *Innovation the Basis of Cultural Change*, New York 1953; E. F. Denison, *The Sources of Economic Growth in the United States and the Alternatives before Us*, New York 1962; P. F. Drucker, *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, Warszawa 1992; M. Golińska-Pieszyńska, *Polityka wiedzy a współczesne procesy innowacyjne*, Warszawa 2009; S. Gomułka, *Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego w świecie*, [w:] *Wzrost gospodarczy w krajach transformacji: konwergencja czy dywergencja?*, red. R. Rapacki, Warszawa 2009; R. L. Heilbroner, *Wielcy ekonomiści. Czasy – życie – idee*, Warszawa 1993.

²⁰ Por. Z. Juszczynski, *Szlachetne zdrowie, niech każdy się dowie*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 1999, nr 3, s. 95–97. Zob. B. Urbanek, *Zdrowie i choroba w ujęciu polskich lekarzy II połowy XIX i początków XX wieku*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2002, nr 3, s. 109–122; F. Dworzaczek, *O pojęciu życia przez starożytnych filozofów greckich*, „Pamiętnik Towarzystwa Lekarckiego Warszawskiego” 1853, t. 29, z. 1, s. 26–30; E. Biernacki, *Co to jest choroba?*, Lwów 1905, s. 25–26, 28; P. Blajet, *Ciało w kulturze współczesnej: wątki socjopedagogiczne*, Olsztyn 2005.

mocne, a nade wszystko zdrowe relacje z innymi ludźmi. Szybko się regenerują w różnych epizodach egzystencjalnych doświadczeń i trudności, jakie stawia im codzienne życie. Wiedzą doskonale, że tylko zdrowe i opanowane emocje pozwolą im utrzymać równowagę ciała i duszy w jak najlepszej formie. Dbają o swoje emocje, aby nie niszczyły zdrowia człowieka. Ich praca dla utrzymania zdrowia psychicznego jest zawsze przyjemna, dlatego ich stan psychiczny pozostaje na wysokim poziomie; ponadto posiadają dobrą formę, samopoczucie i uosobienie. Długo można by było wymieniać wszystkie składowe kulturowego bycia w świecie tworzonym przez człowieka oraz zbiorowości społeczne, odnoszące się do tematyki miasta i wszystkich jego uwarunkowań²¹.

Próbując analizować prowadzone badania naukowe na niwie filozofii w szerokim tego słowa znaczeniu, dostrzegamy pierwiastki ontologiczne miejskiej specyfiki streszczającej się w historii sztuki²² i jej dyscyplinach nauk humanistycznych z architekturą, malarstwem, rzeźbą i sztukami stosowanymi²³. Właśnie one, równorzędnie z epistemologią oraz aksjologią, analizują i opisują złożone pojęcia bytu, jego istoty, istnienia, sposobów bycia, przedmiotów oraz ich właściwości. Nauki te przestronne i nieogarnione ukształtowanie miasta badają w perspektywie geograficznej, która zajmuje się głównie genezą i położeniem miast, a także czynnikami ich rozwoju oraz strukturą przestrzenną miast. Filozofii miasta dotyczą prace polskich uczonych: Ewy Rewers²⁴, Anny Zeidler-Janiszewskiej, Jacka Dominczaka, Krystyny Wilkoszewskiej²⁵, Floriana Znanieckiego, Aleksandra Wallisa²⁶, Ryszarda Palacza²⁷ i innych.

Z prowadzonych w przestrzeni miasta badań wynika, że najważniejszą cechą współczesnego życia duchowego jest rosnące zainteresowanie miastem jako fenomenem kultury, historycznym organizmem i specyficzną społecznością ludzką. Poznawanie historii „małej ojczyzny”, jaką jest moje miasto, jego budowy, formy, kształtu i ducha – staje się podstawowym źródłem patriotyzmu i uczuć moralnych oraz realną osnową budowania własnej tożsamości. To zainteresowanie nabiera niezwykle, oryginalnych i osobliwych ostrości

²¹ E. Glińska, *Socjologiczna i marketingowa koncepcja tożsamości miasta*, [w:] *Obywatelstwo i tożsamość w społeczeństwach zróżnicowanych kulturowo i na pograniczach*, t. 1, Białystok 2006, s. 34. Por. A. Śliz, M. Szczepański, *Tożsamość jednostkowa i zbiorowa w procesie metropolizacji*, [w:] *Stalość i zmienność tożsamości*, red. L. Dyczewski, J. Szulich-Kałuża, R. Szwed, Lublin 2010, s. 276.

²² A. Bochnak, *Zarys dziejów polskiej historii sztuki*, Kraków 1948, cz. XXII. Zob. A. Małkiewicz, *Z dziejów polskiej historii sztuki. Studia i szkice*, Kraków 2005.

²³ *The Oxford companion to art*, red. H. Osborne, Oxford 1986, s. 77–78.

²⁴ E. Rewers, *Post-polis. Wstęp do filozofii ponowoczesnego miasta*, Kraków 2005.

²⁵ K. Wilkoszewska, *Doświadczenie miasta*, [w:] *Wobec świata wartości. Księga pamiątkowa w 45-lecie pracy profesora Bohdana Dziemidoka*, red. H. Szabała, W. Pepliński, Gdańsk 2001, s. 259–263.

²⁶ A. Wallis, *Socjologia wielkiego miasta*, dz. cyt.; A. Wallis, *Warszawa i przestrzenny układ kultury*, Warszawa 1969; A. Wallis, *Informacja i gwar*, dz. cyt.

²⁷ R. Palacz, *Filozofia polska wieków średnich*, Warszawa 1980.

w kontekście obecnych procesów cywilizacyjnych, jakie niesie ze sobą globalizacja, która w przypadku braku troski o zachowanie swoistego oblicza i atmosfery miejsc zamieszkania, nieuchronnie prowadzi do niwelacji, eklektyzmu czy powszechnej standaryzacji życia ludzkiego, w tym także uczuć i stosunków międzyludzkich.

Na marginesie warto dodać, że zagadnienie miasta już od czasów Platona i Arystotelesa jawi się jako podmiot w dociekaniach filozoficznych. W wieku XX stało się ono złożoną problematyką istotną dla życia naszego kontynentu. W tym wymiarze tematyka miasta obejmuje wątki ontyczne, egzystencjalne oraz aksjologiczne, które dotyczą wartości ujętych zarówno w sposób właściwy dla aksjologii, jak i dla przedstawień teoretycznych, nawiązujących do praktyki społecznej, różnych zachowań pozostających w obszarze refleksji aksjologicznej²⁸. Te zostały z kolei rozwinięte w rozwoju duchowości, perspektywie edukacji międzykulturowej, powrocie do korzeni w aranżacji duchowej drogi, która jest realizowana w poczuciu wspólnoty i tożsamości oraz w sztuce duchowości.

Niezwykła zatem ważkość, istności miejskiej przestrzeni w kulturze, dotyczy zainicjowania badań w aksjologicznej tematyce wartości powiązanych ze współczesnymi koncepcjami miast w obszarze kultury europejskiej.

Mając na uwadze to, że komunikacja w kluczowy sposób oddziałuje na człowieka, staje się podstawą świata wartości estetycznych, etycznych i społecznych, które porządkuje chronologicznie według kolejności, usuwając przy tym rzeczy nieistotne. Takie podejście zawiera w sobie otwarty charakter na dynamiczny rozwój samego miasta oraz różnych form komunikacji z nim związanych. Występujący w tej przestrzeni świat wartości ujawnia się w procesie komunikacji społecznej i międzyludzkiego dialogu. Mając na uwadze tematykę aksjologiczną w przestrzeni miasta, możemy tym samym precyzyjnie odczytać wartości estetyczne, moralne, jak i społeczne. Uwzględniając w tym zakresie różne ujęcia miasta, można także zauważyć wyłaniający się podział na miasta rzeczywiste, utopijne i idealne²⁹.

Ujęcie miasta na płaszczyźnie historycznej prowadzi do ukształtowania się miasta utopijnego, w którym zawarte są wszystkie koncepcje filozoficzne, które nie posiadają jeszcze precyzyjnie opracowanej geometrii i tym samym podporządkowane są naczelnemu celowi, jakim jest kreowanie nowego ładu społecznego³⁰. W utopii miasto nie pełni niezależnych, autonomicznych i samodziel-

²⁸ *Aksjologiczne konteksty edukacji międzykulturowej*, red. T. Lewowicki, B. Chojnacka-Synaszkowski, Ł. Kwadrans, Toruń 2015. W tej 176-stronicowej publikacji omówione zostały takie zagadnienia, jak: „Wspieranie rozwoju duchowości. Perspektywa edukacji międzykulturowej”, „Powrót do korzeni. Rodzimowierstwo jako duchowa droga rekonstrukcji poczucia wspólnoty i tożsamości”, „Sztuka duchowości na przykładzie Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Cerkiewnej w Białymstoku (Festiwalu Śpiewającej Duszy)” i inne.

²⁹ Por. W. Skrzypczak, *Geografia społeczno-ekonomiczna świata i Polski*, Warszawa 2004.

³⁰ Por. J. Węgleński, *Urbanizacja*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 2002, s. 275–276. Zob.

nych funkcji, lecz jest uwarunkowane i zależy od przyjętego przez nas systemu elementów wzajemnie powiązanych w układy, realizując się jako spójna całość. W takim ujęciu pojawiająca się wartość przejawia się w trzech platformach i z nią związanych punktach widzenia. Po pierwsze, miasto samo w sobie jest już wartością powszechnie pożądaną o charakterze symbolicznym i powszechnie akceptowanym przez sądy egzystencjalno-normatywne i wartościujące. Po drugie, hierarchicznie uporządkowane wartości w zasadniczy sposób wpływają na ukształtowanie urbanistyczne terenu. Po trzecie, w obszarze samej przestrzeni miejskiej dochodzi do odczytania i interpretacji konkretnych wartości. W ten sposób wartości same przez się kreują przestrzeń urbanistyczną miasta. Tym samym przestrzeń miasta staje się areną współlistnienia wartości estetycznych, promujących piękno i sztukę, oraz etycznych związanych z moralnością tworzących je ludzi. Warto podkreślić, że rozwój koncepcji miast i związanych z nimi utopii prowadzi do zrozumienia świata wartości miast współczesnych przez analogię do miast historycznych, idealnych oraz utopijnych. U źródeł historii nauk humanistycznych i społecznych, zajmujących się badaniem przeszłości, jest myśl platońska. Owa historia nie ma charakteru utopijnego opartego na marzeniach o idealnym społeczeństwie bezklasowym. Koncepcja Platońska jest w tym wymiarze zasadnicza, gdyż inicjuje cały ciąg wydarzeń historyczno-kulturowych, których celem są utopie współczesne, krystalizowane w projektach miejskich.

Konkludując warto zaznaczyć, że analiza miasta pozwala nam odczytać świat wartości w aspekcie historycznym, utopijnym i idealnym. Nadto wypada dopowiedzieć, że dogłębne dociekanie problemu, połączone z uwzględnieniem analizy miasta, pozwala dostrzec samoistny świat wartości oraz nadrzędne cele miasta, połączone z komunikacją społeczną powiązaną z projektami urbanistycznymi oraz dialogiem w wymiarze indywidualnym, osobistym i podmiotowym komunikacji. Miasto od dawien dawna wraz z bogatymi, wielorakimi i zróżnicowanymi formami egzystencji jest wpisane w europejską kulturę nastawioną na dialog i tolerancję tego, co odmienne, pluralistyczne i peryferyjne. W mieście istnieją różne tendencje kulturowe, które poddane są ustawicznym przemianom. Współczesne miasto jest bardzo dynamiczną strukturą w swym rozwoju i tym samym staje się otwarte na nowy świat wartości, w zmieniającym się świecie pod względem istotnych trendów, organizacji, przekształcania istniejących układów według ustalonych procedur wpływających na proces zmian, celem których jest akceptacja zmian i nowa ich organizacja. Można

G. Węclawowicz, *Geografia społeczna miast*, Warszawa 2003; M. Szczepański, B. Jałowicki, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Warszawa 2002, s. 104; B. Jałowicki, *Płasczyzny urbanizacji*, [w:] *Spółczesność i przestrzeń zurbanizowana*, oprac. S. Solecki, M. Malikowski, Rzeszów 1999, s. 193–196.

powiedzieć, że zdecydowane dążenie wielkich utopii do piękna w obecnym czasie przybiera nieraz postać nowoczesnego kiczu anektującego brzydotę wbrew oczekiwaniom odbiorcy. Z ignorancją braku proporcji, lichością, miałkością oraz małą wartością artystyczną prezentowanych dzieł, które zostały wykonane w perspektywie szumnego przepychu, ale zupełnie pozbawione gustu: przedmiotu, kompozycji plastycznej, utworu literackiego, filmu itp. To wszystko prowadzi do relatywizacji wartości i pokazuje całą niekonsekwencję zachodzących zmian we współczesnym świecie, w którym przyszło nam żyć.

Bibliografia:

- Ageing and the social sciences*, red. R. Binstock, L. George, Academic Press, San Diego 2001.
- Aksjologiczne konteksty edukacji międzykulturowej*, red. T. Lewowicki, B. Chojnacka-Synaszko, Ł. Kwadrans, Wydaw. Adam Marszałek, Toruń 2015.
- Aksman E., *Redystrybucja dochodów i jej wpływ na dobrobyt społeczny w Polsce w latach 1995–2007*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2010.
- Allardt E., *Dimensions of welfare in a comperative Scandinavian study*, „Acta Sociologica” 1976, t. 19, nr 3.
- Arendt H., *On Violence*, Harcourt Brace Javanovich, New York 1970 (wyd. pol. H. Arendt, *O przemocy. Nieposłuszeństwo obywatelskie*, przekł. A. Łagodzka, W. Madej, Fundacja Aletheia, Warszawa 1998).
- Arystoteles, *Metafizyka*, przekł. K. Leśniak, Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa 1983.
- Atchley R. *Social forces and ageing. An introduction to social gerontology*, Wadsworth, Belmont 1996.
- Bakhtin M., *Rabelais and His World*, przekł. H. Iswolsky, Indiana University Press, Bloomington 1984 (wyd. pol. M. Bachtin, *Twórczość Franciszka Rabelais’go a kultura ludowa średniowiecza i renesansu*, przekł. A. i A. Goreniewie, Wydaw. Literackie, Kraków 1975).
- Bardet G., *L’Urbanisme*, Presses Universitaires de France, Paris 1963.
- Barnett G., *Innovation the Basis of Cultural Change*, McGraw-Hill, New York 1953.
- Bartnik Cz. S., *Łaska drogi*, Novum Ars Christiana, Warszawa 1978.
- Bartnik Cz. S., *Mistyka wsi*, Polwen, Warszawa 1988.
- Bartnik Cz. S., *Nadzieje upadającego Rzymu*, Novum, Warszawa 1982.
- Bartnik Cz. S., *Polska teologia miasta*, [w:] *Miasto i kultura polska doby przemysłowej*, t. III *Wartości*, red. H. Imbs, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1993.
- Bartnik Cz. S., *Ręka i myśl*, Księgarnia Świętego Jacka, Katowice 1982.
- Batut J. P., *Monarchia Ojca, porządek pochodzeń, perychoreza: trzy klucze teologiczne do poprawnego wyznania wiary trynitarnej*, [w:] *Tajemnica Trójcy Świętej*, Pallottinum, Poznań 2000.
- Biernacki E., *Co to jest choroba?*, H. Altenberg, Lwów 1905.

III. Obrazy utopii w praktyce społecznej i edukacyjnej

- Biologia: jedność i różnorodność*, red. M. Maćkowiak, A. Michalak, Wydaw. Szkolne PWN, Warszawa 2008.
- Blajet P., *Ciało w kulturze współczesnej: wątki socjopedagogiczne*, Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie, Olsztyn 2005.
- Bochnak A., *Zarys dziejów polskiej historii sztuki*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948.
- Borowicz R., *Równość i sprawiedliwość społeczna*, Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa 1988.
- Borys T., *Jakość, jakość życia oraz pojęcia i relacje pochodne*, [w:] *Ocena i analiza jakości życia*, red. W. Ostasiewicz, Wydaw. AE we Wrocławiu, Wrocław 2004.
- Borys T., Rogala P., *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, UNDP, Warszawa 2008.
- Chaberski M., *Doświadczenie (syn)estetyczne. Performatywne aspekty przedstawień site-specific*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2015.
- Choay F., *L'Urbanisme. Utopies et realites*, Editions du Seuil, Paris 1965.
- Comblin J., *Theologie de la ville*, Éditions Universitaires, Paris 1968.
- Courth F., *Bóg trójjedynej miłości*, przekł. M. Kowalczyk, Pallottinum, Poznań 1997.
- Czykwini E., *Stygmat społeczny*, Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Daniélou J., *Trójca Święta i tajemnica egzystencji*, przekł. M. Tarnowska, Znak, Kraków 1994.
- Denison E. F., *The Sources of Economic Growth in the United States and the Alternatives before Us*, Committee for Economic Development, New York 1962.
- Dohnal W., *Globalne miasta i ich mieszkańcy. Perspektywa antropologiczna*, „Lud” 2010, nr 94.
- Drucker P. F., *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, przekł. A. Ehrlich, Państwowe Wydaw. Ekonomiczne, Warszawa 1992.
- Dworzaczek F., *O pojęciu życia przez starożytnych filozofów greckich*, „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego” 1853, t. 29, z. 1.
- Famielec J., *Straty i korzyści ekologiczne w gospodarce narodowej*, Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa–Kraków 1999.
- Felce D., Perry J., *Quality of life: its definition and measurement*, „Research in Developmental Disabilities” 1995, t. 16, nr 1.
- Frysztański K., *Miasta metropolitarne i ich przedmieścia*, Universitas, Kraków 1997.
- Gałęski B., *Styl życia i jakość życia – próba systematyzacji pojęć*, „Studia Socjologiczne” 1977, nr 1.
- George P., *La Ville. Le Fait urbain a travers le monde*, Presses universitaires de France, Paris 1952.
- Glińska E., *Socjologiczna i marketingowa koncepcja tożsamości miasta*, [w:] *Obywatelstwo i tożsamość w społeczeństwach zróżnicowanych kulturowo i na pograniczach*, t. 1, Wydaw. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2006.
- Global Ecology: Towards a Science of the Biosphere*, red. M. B. Rambler, L. Margulis, R. Fester, Academic Press, London 1989.
- Goffman E., *Piętno. Rozważania o zranionej tożsamości*, przekł. A. Dzierżyńska, J. Tokarska-Bakir, Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, Gdańsk 2005.
- Golińska-Pieszyńska M., *Polityka wiedzy a współczesne procesy innowacyjne*, Scholar, Warszawa 2009.

- Gomułka S., *Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego w świecie*, [w:] *Wzrost gospodarczy w krajach transformacji: konwergencja czy dywergencja?*, red. R. Rapacki, Państwowe Wydaw. Ekonomiczne, Warszawa 2009.
- Granat W., *Teodycea. Istnienie Boga i Jego natura*, Pallottinum, Poznań 1960.
- Heilbroner R. L., *Wielcy ekonomiści. Czasy – życie – idee*, przekł. A. Ehrlich, Państwowe Wydaw. Ekonomiczne, Warszawa 1993.
- Jałowiecki B., *Płaszczyzny urbanizacji*, [w:] *Społeczeństwo i przestrzeń zurbanizowana*, oprac. S. Solecki, M. Malikowski, Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 1999.
- Jałowiecki B., *Społeczna przestrzeń metropolii*, Scholar, Warszawa 2000.
- Jałowiecki B., Szczepański M., *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Scholar, Warszawa 2002.
- Juszczyński Z., *Szlachetne zdrowie, niech każdy się dowie*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 1999, nr 3.
- Kaleta A., *Jakość życia mieszkańców wsi rejonu uprzemysłowionego*, Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1985.
- Kaleta A., *Jakość życia młodzieży wiejskiej*, Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1988.
- Kasper W., *Bóg Jezusa Chrystusa*, Wydaw. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 1996.
- Kiełczewski D., *Konsumpcja a perspektywy zrównoważonego rozwoju*, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2008.
- Kostro C., *Sakrament miasta w myśli Cz. S. Bartnika*, [w:] *Historia i logos*, red. K. Macheta, K. Góźdź, M. Kowalczyk, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 1991.
- Kusterka M., Rogala P., *Wykorzystanie wskaźników jakości życia na szczeblu lokalnym*, [w:] *Stan obecny i perspektywy rozwoju zrównoważonego*, red. E. Broniewicz, Wydaw. PB, Białystok 2006.
- Le Corbusier, *Maniere de penser l'urbanisme*, Editions de L'architecture D'aujourd'hui, Geneve 1946.
- Majer A., *Duże miasta Ameryki: „kryzys” i polityka odnowy*, Łódź 1997.
- Małkiewicz A., *Z dziejów polskiej historii sztuki. Studia i szkice*, Universitas, Kraków 2005.
- Matynia E., *Performative Democracy*, Paradigm Publishers, Boulder–London 2009 (wyd. pol. E. Matynia, *Demokracja performatywna*, Wydaw. Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2008).
- Mucchielli R., *Le Mythe de la cite ideale*, Presses universitaires de France, Paris 1960.
- Muller W., *Die heilige Stadt. Roma quadrata, himmlisches Jerusalem und die Mythe vom Weltnabel*, Kohlhammer Verlag, Stuttgart 1961.
- O'Donnell J. J., *Tajemnica Trójcy Świętej*, przekł. P. Wilczek, Wydaw. WAM, Kraków 1993.
- Palacz R., *Filozofia polska wieków średnich*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1980.
- Popielarska-Konieczna M., *Słownik szkolny: biologia*, Zielona Sowa, Kraków 2003.
- R. Ruyer, *L'Utopie et les utopies*, Gerard Manfort, Paris 1950.
- Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2009 roku*, red. T. Baczeko, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa 2010.
- Rewers E., *Post-polis. Wstęp do filozofii ponowoczesnego miasta*, Universitas, Kraków 2005.

III. Obrazy utopii w praktyce społecznej i edukacyjnej

- Rybicki P., *Spoleczeństwo miejskie*, Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa 1972.
- Sagan I., *Miasto – scena konfliktów i współpracy. Rozwój miasta w świetle koncepcji reżimu miejskiego*, Wydaw. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2000.
- Schneider W., *De Babylone a Brasilia*, Plon, Paris 1961.
- Skrzypczak W., *Geografia społeczno-ekonomiczna świata i Polski*, Efekt, Warszawa 2004.
- Śliz A., Szczepański M., *Tożsamość jednostkowa i zbiorowa w procesie metropolizacji*, [w:] *Stalość i zmienność tożsamości*, red. L. Dyczewski, J. Szulich-Kałuża, R. Szwed, Wydaw. KUL, Lublin 2010.
- Szczepański M., Jałowicki B., *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Scholar, Warszawa 2002.
- Szczurek J., *Trójjedyny*, Wydaw. Naukowe PAT, Kraków 1999.
- Targowski A., *Chwilowy koniec historii*, Nowe Wydaw. Polskie, Warszawa 1991.
- The Oxford Companion to Art*, red. H. Osborne, Oxford University Press, Oxford 1986.
- Tobiasz-Adamczyk B., *Spoleczne aspekty starzenia się i starości*, [w:] *Geriatry z elementami gerontologii ogólnej*, red. T. Grodzicki, J. Kocemba, A. Skalska, Via Medica, Gdańsk 2006.
- Urbanek B., *Zdrowie i choroba w ujęciu polskich lekarzy II połowy XIX i początków XX wieku*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2002, nr 3.
- Wallis A., *Informacja i gwar: o miejskim centrum*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1979.
- Wallis A., *Miasto i przestrzeń*, Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa 1990.
- Wallis A., *Socjologia wielkiego miasta*, Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa 1967.
- Wallis A., *Warszawa i przestrzenny układ kultury*, Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa 1969.
- Wciórka L., *Wiedzieć, że jest Bóg*, Papieski Wydział Teologiczny, Poznań 1994.
- Węclawowicz G., *Geografia społeczna miast*, Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa 2003.
- Węgleński J., *Urbanizacja*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2002.
- Weiner J., *Ekosystem*, [w:] *Encyklopedia biologiczna*, t. III, red. Z. Otałęga, Agencja Publicystyczno-Wydawnicza Opres, Kraków 1998.
- Weiner J., *Życie i ewolucja biosfery*, Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Wilkożewska K., *Doświadczenie miasta*, [w:] *Wobec świata wartości. Księga pamiątkowa w 45-lecie pracy profesora Bohdana Dziemidoka*, red. H. Szabała, W. Pepliński, Wydaw. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2001.
- Winter G., *The New Creation as a Metropolis*, Macmillan, New York 1963.
- Wokół socjologii przestrzeni*, red. A. Majer, P. Starosta, Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.
- Znaniński F., *Miasto w świadomości jego obywateli*, Polski Instytut Socjologiczny, Poznań 1931.

The utopian concept of the city as an urban space of human life

Abstract: The author perceives the problem of the city in the thought and cultural awareness of modern civilisation. He analyses significant components of visual experience in the arrangement of urban space as well as refers to characteristic features of thinking about the city associated with all kinds of historical and contemporary „utopias”. A discussion on the utopian phenomenon occurring in the urban area of the city follows.

The author emphasises that a detailed analysis of the city allows us to read the world of values in historical, utopian and ideal terms. Moreover, he argues that in-depth investigations allow us to identify an independent world of values and overarching goals of the city that are connected with social communication, urbanisation projects and dialogue in an individual, personal and subjective dimension of communication. The city, according to the author, is also associated with rich, multiple and diverse forms of existence that are part of the European culture which, in turn, is focused on a dialogue and tolerance. The contemporary city has been recognised as open to a new world of values in the changing world. The author also argues that utopia's pursuit of beauty has recently taken a form of modern kitsch. All this leads him to relativisation of values and shows inconsistency of the changes taking place in the modern world.

Keywords: city, concept, consciousness, design, domain of the city, idea, man, social communication, sociology, urban space, utopia, value

